

Oponentský posudek na bakalářskou práci sl. Evy VELHARTICKÉ Odsun Němců z Trutnovska v letech 1945-1948. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, 2007, 96 s., přílohy. –

Vedoucí práce: prof. PhDr. Miloš HAVELKA, CSc.

Historická bakalářská práce s jistými náběhy k historické antropologii sl. Velhartické se zabývá stále aktuálním tématem vysídlení českých Němců z národnostně exponovaného Trutnovska. Její druhá část – ne zcela navazující – je věnována vzpomínkám dvou generací německých pamětníků na tento krutý dozvuk kruté války a jejich současným deklarovaným postojům k Čechům.

Autorku je třeba pochválit za přehledné rozčlenění práce i za angažovanou činnost v Okresním archivu v Trutnově, kde našla bohatý fond Okresního národního výboru Trutnov 1945 – 1990. Utřídění a zpřístupnění dat z tohoto fondu považuji za bezesporný a hlavní přínos obsáhlé bakalářské práce. Její čtenář je velmi podrobně seznámen s národnostním složením regionu od roku 1880, s pojmem Trutnovsko, s průběhem posledních dnů války (zde bych chtěla vyzdvihnout publikované jedinečné svědectví německého rolníka o pochodu smrti v únoru 1945) a prvních týdnů osvobození, se vznikem prvních institucí státní moci, s represemi proti Němcům, s jejich vyháněním a vysídlováním, se vznikem lidových soudů (jejichž činnosti – jen na okraj – věnoval nedávno Ústav pro soudobé dějiny dva sborníky), s podobou i dějinami internačních táborů a s průběhem vlastního vysídlování. Celkový příznivý dojem z této kapitoly nepřekryjí ani některé drobné chyby (např. na s. 48 píše kolegyně o Jakšovi – šlo o předsedu německé sociálnědemokratické strany Wenzela Jaksche, termín vyhnání používá dnes německo-česká historická komise i pro tzv. organizovaný odsun, s. 75 chybí). Sl. Velhartická však čerpala nejen z archivních fondů, ale i z místní pamětní knihy, vzpomínek místního funkcionáře a z regionální literatury. Lze jen litovat, že neobjasnila a ani nepojmenovala základní metodu své práce. Možná i proto necítila potřebu charakterizovat osobnost kronikáře a dalších zprostředkovatelů regionálních dějin. Domnívám se ovšem, že obezřetné nakládání s pramenem, k němuž se autorka právem hlásí, kladení otázky kdo, proč a pro koho napsal a řekl vyžaduje. Ještě zřetelnější je to v části věnované vzpomínkám, kde není dostatečně zhodnocen politický profil otce – živitele rodiny. Otázku vyrovnání se německých pamětníků s minulostí není možné pak položit beze znalosti jejich integrace do německé společnosti (od sehnání vlastního bydlení, přes profesní uplatnění v Německu apod.).

Zatímco první část práce (historická) je skutečně pracná, zdařilá; jen občas historika „podráždí“ stejné zacházení s tvrdými a s měkkými daty, chybějící odkazy, druhá část (antropologická) - „analýza“ vzpomínek devíti pamětníků - je z hlediska mého oboru zcela nedostačující. V případě první části byla navíc zvolena správně metoda (metoda archivně-historická), prameny (jen lituji absence tisku), v případě druhé části to však neplatilo. Dotazník (i když s otevřenými otázkami) měl být nahrazen technikou oral history (nebo alespoň přímými položenými rozhovory). Naštěstí někteří informátoři sami přidali vlastní psané vzpomínky (i tady je ovšem třeba zjišťovat, kdy a na popud koho vznikly). „Kulhá“ ovšem i zpracování specifického pramene: autorka pouze přetlumočila, co který informátor odpověděl, a nepokusila se, možná již tlačena časem, o seznámení se s teoretickou literaturou k problému, respektive o skutečný rozbor vzpomínek. O nedostatečné odborné zkušenosti svědčí i odmítnutí ochotného pamětníka z časových důvodů (s. 86). Snad šlo již o příliš rozsáhlý výzkum, který se nepodařilo časově zvládnout, respektive o dva výzkumy v jedné práci. Za skutečnou odbornou nedostatečnost však pokládám autorčin půlstránkový závěr, jenž je jakýmsi moralistním zamyšlením nad „odsunem“. Po mém soudu do historiografie nepatří. Autorka se měla soustředit spíše k vyzdvížení obecného a zvláštního ve vysídlení trutnovských Němců (materiál ke srovnání by našla i v magisterské práci Jany Thomayerové, práci obhájené na FHS v zimě 2007).

Závěr. Bakalářská práce sl. Evy Velhartické přináší množství původního materiálu k vysídlení Němců na Trutnovsku. Tento materiál je logicky utříděn a čtivě prezentován. Autorka projevila nesmírnou píli při jeho shromažďování a pokusila se ho doplnit i o další prameny.

„Dotazníkové“ šetření mezi devíti německými pamětníky, i když nebylo jako zvolená metoda nejšťastnější, tyto materiály ještě rozhojnilo. Jisté resty práce vidím ve sféře metodologické, v rozlišování tvrdých a měkkých dat, v důsledném respektování zájmového založení pramene. Práci hodnotím jako text stojící na rozhraní velmi dobré a výborné.

V Praze 12. září 2007

PhDr. Blanka SOUKUPOVÁ, CSc.